

ВЫКАРЫСТАННЕ ЗНАКАВА - СІМВАЛІЧНЫХ СРОДКАЎ У ПЕРААДОЛЕННІ ДЫЗГРАФІІ Ў МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ

У сучаснай педагогіцы вядуцца актыўныя тэарэтычныя і практычныя пошукі крытэрыяў выбару і ацэнкі сродкаў навучання. Як вядома, сродак навучання павінен быць:

- 1) адэкватна індывідуальным для перадумовы навучэнцаў;
- 2) павышаць эфектыўнасць навучання;
- 3) адказваць дыдактычнаму прынцыпу шматразовага тлумачэння або паказу вучэбнага матэрыялу;
- 4) матываваць вучэбную дзейнасць навучэнцаў;
- 5) прадастаўляць свабоду для праяўлення самастойнай актыўнасці вучняў;
- 6) рэальныя веды, для перадачы якіх прызначана дадзены сродак навучання, павінны апасродкавана ім у адэкватнай форме.

У педагогічнай літаратуры вялікае месца таксама надаецца даследаванню эфектыўнасці выкарыстання ў навучанні розных знакава-сімвалічных сродкаў пры фарміраванні так званай «Знакава-сімвалічнай дзейнасці», якая разглядаецца як асаблівая дзейнасць па выкарыстанні і пераўтварэнню сістэмы знакава-сімвалічных сродкаў, якая мае сваю структуру, спосаб функцыянавання, розныя віды (замышчэнне, схематызацыя, кадаванне, мадэляванне).

У якасці характарыстык любы знакава-сімвалічнай дзейнасці выступаюць:

- вылучэнне двух планаў (пазначаецца і пазначае, замышчаць і намесніка);
- ўменне аналізаваць знакава-сімвалічны план, вырабляць аналіз знакавых сродкаў, вылучаць алфавіт, правілы спалучэння і інш. ;
- ўменне апераваць знакава-сімвалічнымі сродкамі.

У практыцы сучаснай карэкцыйнай педагогікі (у тым ліку лагапедыі) у якасці эфектыўных сродкаў карэкцыі маўленчых парушэнняў выкарыстанне розных відаў знакава-сімвалічных сродкаў набывае ўсё большую значнасць і распаўсюджанасць [1; 2].

У малодшых школьнікаў найбольш часта сустракаемай формай дызграфіі з'яўляецца дзіграфія на глебе парушэння моўнага аналізу і сінтэзу. Вядома, што несфарміраванасць фанематычнага ўспрымання, а таксама звязанага з ім аналізу і сінтэзу слоў прыводзіць да з'яўлення групы

спецыфічных памылак, для ліквідацыі і папярэджання якіх з поспехам могуць быць выкарыстаны гульні і практыкаванні на кадаванні і дэкадаванні.

Кадаванне - гэта від дзейнасці са знакава-сімвалічнымі сродкамі, які складаецца ў перакладзе рэальнасці (або тэксту, які апісвае рэальнасць) на знакава-сімвалічную мову. Кадаванне мяркуе папярэдні аналіз, пераклад на знакава-сімвалічную мову і дэкадаванне. Дзейнасць дэкадавання - гэта дзейнасць па распазнанню таго, што стаіць за канкрэтнымі знакамі. Задача дэкадуе - як мага больш правільна распазнаць тое, што закадавана ў знакава-сімвалічных сродках.

У вобласці прасторава-графічных знакава-сімвалічных сродкаў вылучаюцца прынцыпы кадавання і дэкадавання, якія арганізуюць перадачу і распазнавання інфармацыі. Да іх адносяцца: лаканічнасць; абагульненне і уніфікацыя; акцэнт на асноўных сэнсавых элементах; аўтаномнасць; структурнай; стадыйнасці.

У мэтах карэкцыі дызграфіі на глебе парушэння моўнага аналізу і сінтэзу можна прапанаваць серыю дыдактычных гульняў на дэкадаванні, накіраваных на фарміраванне гукавога аналізу і сінтэзу, дыферэнцыяцыю і суаднясенне гукі з літарай і інш. Напрыклад, можна выкарыстоўваць некалькі варыянтаў гульні «Хто там?» Першы варыянт гульні: даецца інструкцыя прачытаць імя казачнага персанажа па першых літарах назваў малюнкаў. Настаўнік-дэфектолаг паказвае картку з малюначкамі, навучэнцы называюць карцінкі, вылучаючы першы гук у кожным слове, суадносяць гук з літарай і складаюць слова. Выконваюць гукавую мадэль слова з дапамогай каляровых канцылярскіх кнопак (каляровых сашчэпак, магнітаў). Другі варыянт гульні: даецца інструкцыя прачытаць імя казачнага персанажа па апошніх літарах назваў малюнкаў. Трэці варыянт гульні: прачытаць імя казачнага персанажа па нумары літары ў назве карцінкі. У працэсе гульняў дзеці вучацца вызначаць наяўнасць і месца зададзенага гукі ў слове, вылучаць у слове першы, апошні гук, вызначаць паслядоўнасць і колькасць гукі ў слове.

На аснове дадзенага тыпу гульняў можна прапанаваць навучэнцам гульні і практыкаванні на кадаванні «Зашифруй імя», дзе дзецям трэба ўспомніць імя казачнага персанажа і пры дапамозе прадметных малюнкаў класці (зашыфраваць) імя казачнага персанажа.

Пасля засваення навучэнцамі звукабуквеннага аналізу слоў і напісанні літар, можна пераходзіць да гульняў, якія падрыхтоўваюць да складовага аналізу і сінтэзу. З гэтай мэтай можна прапанаваць гульні «Хто там? ». Каб даведацца імя казачнага персанажа, трэба выпісаць з назвы кожнай карцінкі склад, які пазначаны лічбай. Настаўнік-дэфектолаг паказвае картку з малюначкамі, навучэнцы называюць карцінкі, дзеляць словы на склады і вызначаюць патрэбны склад, запісваючы яго. Затым чытаюць атрыманыя слова, складаюць складовую схему слова.

Як паказвае практыка, выкарыстанне падобнага тыпу дыдактычных гульняў і практыкаванняў на кадаванні і дэкадаванні, накіраваных на фарміраванне навыкаў складовага і гукавога аналізу і сінтэзу, дазваляе значна паменшыць колькасць памылак на пісьме.

Заданні на кадаванні і дэшыфраванне можна праводзіць як на падрыхтоўчым этапе карэкцыйнага занятку для прыцягнення цікавасці малодшых школьнікаў да зместу будучай дзейнасці, так і ў рамках самастойнай работы навучэнцаў для замацавання і выяўлення ўзроўню сфарміраванасці навыкаў моўнага аналізу і сінтэзу.

Прапанаваны матэрыял можа быць рэкамендаваны не толькі настаўнікам-дэфектолагам для карэкцыйных заняткаў, але таксама будзе карысны і настаўнікам пачатковай школы, бацькам для замацавання ў малодшых школьнікаў навыкаў моўнага аналізу і сінтэзу.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ